

”Ei kaupunkisuunnittelu ole mikään tykkäämisjuttu”

Sosiaalisen median mahdollisuudet
ja esteet kaupunkisuunnittelussa

Pilvi Nummi

Artikkeli tutkii sosiaalisen median roolia suomalaisen kaupunkisuunnittelun vuorovaikutteisten käytäntöjen parissa toimiville kohdistetun kyselytutkimuksen ja työpajan avulla. Tutkimuksen viitekehystenä sovelletaan vuorovaikutteisen suunnittelun yhteistoiminnallisen rationaliteetin konseptia sekä sähköisen osallistumisen kaksijakoisuuden mallia, joka korostaa hallintolähtöisen osallistamisen ja ihmisten itseorganisoituvan osallistumisen eroja. Tulokset osoittavat, että sosiaalisen median rooli kaupunkisuunnittelussa on ristiriitainen ja vasta muotoutumassa. Hallintolähtöisen ja itseorganisoituvan sähköisen osallistumisen integroituminen yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi edellyttäisi suunnittelukulttuurin muutosta erityisesti käytäntöjen ja asenteiden tasolla.

Johdanto

Sosiaalisesta mediasta on yleistymisensä myötä tullut kansalaisyhteiskunnan vaikuttamisen väline, jonka kautta aktiiviset kansalaiset haastavat hallinnon toimintatapoja myös kaupunkisuunnittelun piirissä. Sosiaalisessa mediassa itseorganisoituvat kansalaiset ottavat kantaa ja aktivoituvat asuinalueiden ja kaupunkien kehittämiskysymyksissä (Mäenpää & Faehle 2017). On todennäköistä, että kaupunkisuunnitteluun liittyvä julkinen keskustelu tulee entisestään yleistymään sosiaalisessa mediassa (Niitamo & Sjöblom 2018). Vaikka sosiaalinen media ei monilta osin ole lunastanut lupauksia demokraattisemmasta julkisesta keskustelusta (mm. Macintosh, Coleman & Schneeberger 2009), ovat esimerkiksi useat Facebookissa toimivat kaupunkisuunnitteluun kantaa ottavat keskusteluryhmät ilmeinen todiste siitä, että ihmisten omaehtoiselle kaupunkisuunnittelukeskustelulle on tarve ja sosiaalinen media tarjoaa sille otollisen alustan.

Suomessa julkisen sektorin toimintatapoja tutkineet Hyyryläinen ja Tuisku (2016) ovat havainneet, että hallinnon tapa käyttää sosiaalista mediaa on useimmiten perinteistä yksisuuntaista tiedottamista. He toteavat, että ”*kunnat ovat sosiaalisessa mediassa, mutta ne eivät toimi sosiaalisen median toimintakulttuurin mukaisesti*” (s. 10). Syyksi on arvioitu, että somen vuorovaikutteinen, avoin ja itseorganisoituva kulttuuri on ristiriidassa julkisen sektorin hierarkkisen järjestelmän kanssa. Tutkimuksissa on ennustettu, että tästä institutionaalisesta hallinnasta luopuminen on kuitenkin edessä ennemmin tai myöhemmin (mm. Syväjärvi & Kaurahalme 2010; Hyyryläinen & Tuisku 2016). Tästä syystä on tarpeen tutkia sosiaalisen median suhdetta myös kaupunkisuunnitteluun.

Sosiaalisen median käyttö Suomessa

Vuonna 2018 Tilastokeskuksen tietojen mukaan 16–89 -vuotiaista suomalaisista 82 % käytti internetiä päivittäin tai lähes päivittäin ja 57 % seurasi jotain sosiaalisen median palvelua vähintään viikoittain (SVT 2018). Kuntaliiton (2018) verkkoviestintäkyselyn mukaan 85 %:lla kunnista oli kaavoja valmisteluvaiheessa kommentoitavana internetissä ja sosiaalinen media oli käytössä kaavoituksen tai maankäytön toimialalla 38 % kunnista. Sosiaalisen median käyttö oli Kuntaliiton kyselyn perusteella huomattavasti yleisempää kuntien muilla toimialoilla, kuten esimerkiksi nuoriso- ja kulttuurisektorilla, missä somea käytti liki 90 % kunnista.

Sosiaalisen median palveluita on satoja, ellei jopa tuhansia. Ilmiön monimuotoisuudesta johtuen käsitteen tarkka määrittely on vaikeaa. Yhteistä erilaisille määritelmille on vuorovaikutteisuus ja käyttäjien tuottama sisältö. Esimerkiksi Khan (2015) kuvaa sosiaalista mediaa internet-palveluina, jotka tarjoavat käyttäjälle mahdollisuuden luoda ja jakaa sisältöjä. Tämän lisäksi some-palvelut

tarjoavat käyttäjälle usein ainakin yhden seuraavista mahdollisuuksista: identiteetin luominen, keskusteleminen, yhteydenpito muihin käyttäjiin, maineen rakentaminen ja ryhmytyminen. Sanastokeskuksen termipankissa (TSK 2017) sosiaalinen media puolestaan määritellään seuraavasti: ”tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävä viestinnän muoto, jossa käsitellään vuorovaikutteisesti käyttäjien tuottamaa ja jakamaa sisältöä sekä luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita”. Osallistumisen näkökulmasta huomionarvoista on, että nämä määritelmät rajaavat sosiaalisen median käsitteen ulkopuolelle esimerkiksi sellaiset verkkokyselyt, joissa käyttäjät eivät ole vuorovaikutuksessa muiden käyttäjien kanssa.

Sähköisen osallistumisen kaksijakoisuus

Tässä artikkelissa sosiaalista mediaa tarkastellaan Porwolin, Ojon ja Breslinin (2014) kuvaaman dualistisen mallin pohjalta. Malli jakaa sähköisen osallistumisen hallintolähtöiseen (*government-led*) ja kansalaislähtöiseen (*citizen-led*) osallistumiseen. Hallintolähtöisellä osallistamisella tarkoitetaan hallinnon omien osallistumisalustojen kautta tapahtuvaa vuorovaikutusta, jossa osallistumisen aiheet ja prosessit ovat hallinnon määrittelemiä. Sen vastinparina on itseorganisoituvaa kansalaislähtöinen sähköinen osallistuminen, jossa ihmiset itse määrittelevät, mitkä kysymykset ovat milloinkin merkittäviä. (Porwol, Ojo & Breslin 2014; Porwol & Ojo 2017)

Porwolin, Ojon ja Breslinin (2014) mukaan hallintolähtöisen ja itseorganisoituvan osallistumisen välillä on sekä institutionaalinen että hallinnollinen kuilu, ja kokonaisvaltaisemman osallistumisen saavuttamiseksi hallintolähtöinen ja itseorganisoituvaa osallistuminen tulisi nähdä toisiaan täydentävinä lähestymistapoina (Macintosh, Coleman & Schneeberger 2009). Porwol, Ojo ja Breslin korostavat mallissaan sosiaalisen median roolia kansalaisten itseorganisoitumisen alustana. Kaksijakoinen malli ei siten välttämättä täysin vastaa todellisuutta, koska on selvää, että sosiaalinen media voi toimia myös hallintolähtöisen osallistamisen välineenä. Välineet eivät siis suoraan määrittele osallistumisen luonnetta, vaan tapa, jolla niitä käytetään.

Vuorovaikutteinen ja osallistuva suunnittelu sähköisen osallistumisen lähtökohtana

Vuorovaikutteisen ja osallistuvan yhdyskunta- ja kaupunkisuunnittelun teorialat (*participatory planning*) ovat kehittyneet kritiikistä rationalistista suunnittelua ja sen asiantuntijakeskeisyyttä kohtaan. Ne painottavat rationalistisen, rajalliseen asiantuntijatietoon perustuvan suunnittelun kyvyttömyyttä ratkaista nykyaikaisen suunnittelun kohtaamia kompleksisia ongelmia. Tieto nähdään

suhteellisenä: ei ole yhtä tapaa tietää eikä yhtä oikeaa tietoa tai parasta ratkaisua, vaan erilaiset tietämisen tavat ovat läsnä suunnitteluprosessissa samanaikaisesti. Teoriat kytkeytyvät deliberatiivisen (keskusteleavan) demokratian malliin, jossa julkinen keskustelu luo pohjan reilulle päätöksenteolle. Suurelta osin Jürgen Habermasin kommunikatiivisen toiminnan teorian varaan rakentunut kommunikatiivisen suunnittelun teoria on saanut osakseen runsaasti kritiikkiä, joka on kohdistunut muun muassa idealistiseen ajatukseen konsensushakuisuudesta ja suunnittelukäytäntöjen valtasuhteiden ohittamisesta (Mattiila 2018). Heikkouksistaan huolimatta kommunikatiivinen suunnitteluteoria voidaan nähdä vaikuttavimpana vaihtoehtona rationalistisen suunnittelun paradigmalle (Silva 2010).

Yhteistoiminnallinen suunnittelu on kommunikatiivisen suunnitteluteorian pohjalta edelleen kehitetty teoria tai malli, jonka eräitä keskeisiä kehittäjiä ovat olleet Patsy Healey (1997; 1999), joka julkaisi merkittävän kollaboratiivisen suunnittelun (*collaborative planning*) teoriasa 1990-luvulla, sekä Judith Innes ja David E. Booher (2018), jotka ovat luoneet yhteistoiminnallisen rationaliteetin (*collaborative rationality*) konseptin. Yhteistä näille molemmille lähestymistavoille on toimijoiden välisen vuorovaikutuksen keskeisyys suunnitteluprosessissa ja vuorovaikutukseen pohjautuva yhteinen tiedonrakentaminen sekä sen mahdollistama oppiminen ja jaetun ymmärryksen muodostaminen.

Tässä artikkelissa pohdin, voiko sosiaalinen media edistää yhteistoiminnallisen suunnittelun tavoitteita kaupunkisuunnittelun kontekstissa. Teorian pohjalta olen tunnistanut keskeisiksi kriteereiksi dialogisuuden, yhteisen tiedonrakentamisen ja oppimisen, jaetun ymmärryksen tavoittelun sekä suunnitteluongelmien yhteistoiminnallisen ratkaisemisen. Johtopäätöksissä arvioin tutkimuksen tuloksia näiden kriteerien suhteen.

Suunnittelukäytäntöjen näkökulmasta on olennaista tunnistaa myös osallistumisen (*participation*) ja vuorovaikutuksen (*collaboration*) välinen ero. Staffans, Kahila-Tani ja Kyttä (2019) kuvaavat suunnitteluprosessissa tapahtuvaa kommunikaatiota laaja-alaisen osallistumisen ja tiiviimmän, pienemmissä työryhmissä toteutettavan yhteistyön vuorotteluna. Heidän mukaansa suunnitteluprosessin eri vaiheissa on tarve eri tyyppisille vuorovaikutuksen tavoille ja eri vaiheissa myös rakennetaan eriluonteista tietoa. Sosiaalinen media mielletään usein laajan osallistumisen välineeksi, mutta sosiaalisen median palvelut voivat yhtä lailla tukea myös suppeammassa työryhmissä tehtävää yhteissuunnittelua.

Sosiaalisen median tutkimus kaupunkisuunnittelun kontekstissa

Vuorovaikutteisen kaupunkisuunnittelun ja sosiaalisen median suhdetta ovat Suomessa tutkineet muun muassa Niitamo ja Sjöblom (2018). He kartoittivat Helsingin kaupunkisuunnittelijoiden suhtautumista Facebookissa toimivan Lisää kaupunkia Helsinkiin -ryhmän verkkokeskusteluihin. He näkevät suunnittelijoiden tavassa suhtautua verkkokeskusteluihin sekä kommunikatiivisen että rationalistisen suunnitteluteorian piirteitä: suunnittelijat haluavat toisaalta kuulla kaupunkilaisten näkemyksiä, mutta samalla heidän tavoitteenaan on valmistautua suunnittelua kohtaaviin vasta-argumentteihin, mikä viittaa tutkijoiden mukaan enemmän asiantuntijanäkökulman vahvistamiseen kuin aitoon dialogiin tai kuulemiseen.

Lapintie (2018) puolestaan on tutkinut suunnittelun dialogisuutta ja valtaa Helsingin yleiskaavaprosessiin kytkeytyvässä tapaustutkimuksessa. Tutkimuksessa sosiaalinen media näyttäytyi lähinnä kaupunkisuunnittelun informaatiokanavana ja keskustelutyö oli pikemminkin opettavaa kuin dialogista. Johtopäätöksenä Lapintie esittää, ettei suunnittelun vuorovaikutteisuus näytä muuttuneen, vaikka suunnittelun läpinäkyvyys onkin digitaalisen median kautta olennaisesti lisääntynyt.

Sähköistä osallistumista on viime aikoina tutkittu myös mobiiliosallistumisen kehittämisen (Ertiö 2018) ja osallistumisen laadun (Lybeck 2018) näkökulmista. Oma lukunsa sähköisen osallistumisen kehityksessä on osallistuvan paikkatiedon tutkimus ja karttapohjaisten kyselymenetelmien kehittäminen, jotka ovat omalta osaltaan edistäneet sähköisen osallistumisen jalkautumista kaupunkisuunnitteluun ja muokanneet vuorovaikutteisen suunnittelun käytäntöjä Suomessa (mm. Kahila-Tani 2015). Kahila-Tani, Kyttä ja Geertman (2019) ovat arvioineet karttapohjaisten kyselymenetelmien hyötyjä käytännön suunnittelutyölle. He esittävät, että menetelmien hyödyllisyyteen vaikuttavat osallistumisen tehokkuus, osallistujajoukon laajuus sekä menetelmän avulla kerättävän tiedon laatu ja monipuolisuus. Tämä viittaa siihen, että sähköisen osallistumisen hyötyjä kannattaa tarkastella myös muista kuin vuorovaikutteisen suunnittelun ideaalien lähtökohdista.

Oman tutkimuksellisen kokonaisuutensa muodostaa sosiaalisen median datan analysointi. Uudet laskennalliset data-analyysimenetelmät tekevät mahdolliseksi sosiaalisen median monimuotoisten sisältöjen analysoinnin, ja erilaisia kaupunkisuunnitteluun liittyviä kokeiluita on jo tehty. On havaittu, että sosiaalisessa mediassa käyttäjien tuottama sisältö voi lisätä muun muassa ymmärrystä siitä, miten kaupungissa liikutaan, miten tilaa käytetään ja miten se koetaan, ja minkälaisia mielipiteitä ihmisillä on kaupungista ja kaupunkisuunnittelusta (Nummi 2017a). Esimerkiksi käyttäjien jakamien valokuvien perus-

teella on analysoitu maisemakokemusta ja tärkeitä näkymälinjoja (Dunkel 2015), ihmisten mielipiteitä on tutkittu mallintamalla tviiteissä ilmaistuja tunteita (López-Ornelas & Zaragoza 2015) ja ympäristökokemuksia on pystytty tutkimaan muun muassa koettuun stressiin (Sykora ja muut 2015), äänimaailmaan (Aiello, Schifanella, Quercia, & Aletta 2016) sekä ympäristön tuoksuihin (Quercia, Aiello, & Schifanella 2016) liittyen.

Suomessa sosiaalisen median data-analyysia on sovellettu ja kehitetty muun muassa Turussa, jossa kaupunkitilan käyttöä ja koettua laatua on tutkittu Instagram- ja Foursquare-palveluiden paikkatietoa sisältävän datan avulla. Data-analyysin lisäksi tutkijat ovat kehittäneet interaktiivisen analysointi- ja visualisointityökalun, jonka avulla voidaan havainnollistaa kaupunkitilan sosiaalisia ja toiminnallisia ulottuvuuksia uudella tavalla. Tutkimuksessa on havaittu, että menetelmä on tuottanut uutta tietoa ja uudenlaisia näkökulmia Turun kaupunkisuunnitteluun. Tutkijat arvioivat, että menetelmä voi myös vaikuttaa kaupunkisuunnitteluun liittyvään julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon niin suunnittelun sisältöjen kuin kehittämiskohteiden priorisoinninkin suhteen. (Cerrone, Lehtovuori, & López Baeza 2018)

Tämä artikkeli täydentää aiempaa tutkimusta tarkastelemalla yksittäisten tapaustutkimusten sijaan sosiaalisen median toimintatapoja, mahdollisuuksia ja esteitä kaavoituksen ja kaupunkisuunnittelun käytännöissä Suomessa. Lisäksi artikkelissa tarkastellaan kaupunkisuunnittelun parissa toimivien asiantuntijoiden ajatuksia somedatan hyödyntämismahdollisuuksista suunnittelussa.

Tutkimuskysymykset, -aineisto ja -menetelmät

Tutkimusongelma liittyy vuorovaikutteisen kaupunkisuunnittelun menetelmien ja toimintatapojen kehittämiseen digitalisaation ja sosiaalisen median myötä muuttuvassa yhteiskunnassamme. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälainen on sosiaalisen median rooli suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa. Empiirisen tarkastelun kohteena ovat suunnittelun parissa toimivien henkilöiden näkemykset ja kokemukset: miten sosiaalista mediaa käytetään (toimintatavat, työkalut, käyttötarkoitukset), minkälaisia tavoitteita sen käyttöön liitetään sekä minkälaisia mahdollisuuksia ja esteitä sosiaalisen median käytölle nähdään. Teoriaan pohjautuen kysytään, voiko sosiaalinen media edistää yhteistoiminnallisen suunnittelun tavoitteita ja ilmeneekö sähköisen osallistumisen kaksijakoisuus sosiaalisen median käytössä kaupunkisuunnittelussa. Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu Sosiaalinen media kaupunkisuunnittelussa -kyselytutkimuksesta ja Somedata kaupunkisuunnittelijan apuna -asiantuntijatyöpajan tuloksista.

Sosiaalinen media kaupunkisuunnittelussa -kyselytutkimus

Kartoitin helmi-maaliskuussa 2016 toteuttamani verkkokyselyn avulla sosiaaliseen mediaan liittyviä toimintatapoja, asenteita, tavoitteita ja odotuksia sekä koettuja rajoituksia. Kohdistin kyselyn maankäytön suunnittelun parissa toimiville suunnittelijoille ja asiantuntijoille sekä julkisella ja yksityisellä sektorilla että tutkimuksessa. Lähetin tiedon kyselystä kuntien ja maakuntien kirjaamojen kautta kaupunkisuunnittelu- ja kaavoitusorganisaatioille. Lisäksi jaoin kyselyä verkossa ja sosiaalisessa mediassa aiheeseen liittyvissä kanavissa. Aineiston keruun lisäksi toteutin kyselytutkimuksen aineiston analyysin. Olen esitellyt tutkimusta Kaupunkitutkimuksen päivillä (Nummi 2016a) ja Kunnallistieteen päivillä (Nummi 2016b).

Kyselyn tavoitteena oli saada mahdollisimman laaja yleiskuva sosiaalisen median käytöstä sekä siihen liittyvistä odotuksista ja koetuista esteistä suunnittelussa. Kyselyssä kartoitettiin sekä strukturoitujen että avoimien kysymysten avulla seuraavia asioita:

Toimintatapoja, sosiaalisen median palveluiden käyttöä ja käyttötarkoituksia tutkittiin sekä vastaajan itsensä että hänen edustamansa organisaation näkökulmasta. Organisaation toimintatapoihin liittyen kysyttiin somen käytön tavoitteita, ylläpitoon ja resursointiin liittyviä asioita, kuten esimerkiksi ajankäyttöä, koulutuksen ja ohjeistuksen saatavuutta sekä esimiesten mukanaoloa somessa. Aineisto analysoitiin deskriptiivisesti jakaumia havainnollistaen, joten tulokset tuottivat kuvailevaa tietoa vastaajien ja organisaatioiden toimintatavoista.

Asenteiden osalta mitattiin vastaajien asennetta yleisesti kuntalaisten osallistumiseen, asennetta sosiaalisen median käyttöön sekä sen vaikuttavuuteen. Asenteita kartoittavien väittämien jakaumia vertailtiin suhteessa eri taustamuuttujiin, kuten vastaajan omaan sosiaalisen median käyttöön, ammattiin tai työtehtävään sekä ikäryhmään.

Odotuksia, esteitä ja rajoitteita selvitettiin avokysymyksin ja vastaukset analysoitiin sisällön analyysin menetelmin luokittelemalla vastauksia sisällöstä nouseviin aihekokonaisuuksiin.

Kyselyn vastaajat

Kyselyyn vastasi yhteensä 224 henkilöä, joista valtaosa, 71% oli kunnan tai kaupungin työntekijöitä. Yli puolet (56%) toimi asiantuntijana, suunnittelijana tai virkamiehenä kaavoitukseen tai kaupunkisuunnitteluun liittyvissä tehtävissä, kuten esimerkiksi kaavasunnittelijana, kaavoitusarkkitehtina tai liikennesuunnittelijana. Taulukossa 1 on eritelty vastaajien osuuksia taustamuuttujien suhteen.

TAULUKKO 1
Kyselyyn vastanneet (N = 224)

Sukupuoli:	
nainen	62%
mies	33%
Organisaatio:	
kunta tai kaupunki	71%
yritys	7%
jokin muu	6%
korkeakoulu	6%
maakuntaliitto	5%
tutkimusorganisaatio	5%
Tehtävä organisaatiossa:	
suunnittelija, asiantuntija tai virkamies (esim. kaavasuunnittelija, kaavoitusarkkitehti, liikennesuunnittelija tai muu asiantuntija)	56%
päällikkö tai esimies	18%
viestinnän tai vuorovaikutuksen suunnittelija tai asiantuntija	9%
tutkija	7%
jokin muu	6%
avustava suunnittelija	5%

Tarkoituksena oli tavoittaa kyselyllä laajasti kaupunkisuunnittelun parissa työskenteleviä henkilöitä riippumatta siitä, käyttävätkö he itse sosiaalista mediaa vai eivät. Kysely ei kuitenkaan tavoittanut juurikaan henkilöitä, jotka eivät itse käytä sosiaalista mediaa: vain 4 % vastaajista kuului tähän ryhmään. Avoimen kyselymenetelmän heikkoutena onkin, että se houkuttelee vastaajia, jotka kokevat aiheen erityisen tärkeäksi.

Valtaosa kyselyn vastaajista suhtautui myönteisesti sekä asukasosallistumiseen että sosiaaliseen mediaan. Taustamuuttujien suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja löytyi ainoastaan tarkasteltaessa kokemusta sosiaalisen median käytöstä suhteessa vastaajan työrooliin. Viestinnän ja vuorovaikutuksen parissa työskentelevät kokivat somen käytön työssään selvästi myönteisemmin kuin asiantuntija- tai suunnittelijaroolissa toimivat vastaajat tai päälliköt ja esimiehet. Koska tilastollista tutkimustietoa suomalaisten kaupunkisuunnittelun parissa toimivien asenteista ei ole, ei voida tietää, ovatko kyselyn tulokset tältä osin vinoutuneet myönteisesti sosiaaliseen mediaan tai osallistumiseen asennoituviin vastaajiin.

Somedata kaupunkisuunnittelijan apuna -työpaja

Kyselytutkimusta täydentävän laadullisen aineiston keräsin Helsingin yliopiston Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -hankkeen¹ Pasi Mäenpään ja Maija Faehnlen sekä Espoon kaupungin järjestämässä *Somedata kaupunkisuunnittelijan apuna* -tilaisuudessa helmikuussa 2017. Toteutin siellä yhdessä Helsingin yliopiston geotieteiden ja maantieteen laitoksen tutkijan Vuokko Heikinheimon kanssa työpajaosuuden liittyen somedatan hyödyntämiseen Espoon Tapiolassa. Tämän työpajan tuloksia olen jo aiemmin analysoinut somedatan käytettävyyden näkökulmasta (Nummi 2017b).

Kaiken kaikkiaan tilaisuuteen osallistui 47 henkilöä, jotka edustivat pääosin kaupunkisuunnittelun parissa toimivia suunnittelun ja vuorovaikutuksen asiantuntijoita julkiselta tai yksityiseltä sektorilta. Mukana oli myös neljä asukasjärjestöjen edustajaa sekä joukko tutkijoita. Tilaisuuden työpajoissa käsiteltiin sosiaalisen median suunnittelukäyttöön liittyviä kysymyksiä erityisesti kaupunkisuunnittelun, pyöräilyn ja liikkumisen sekä ihmisten ympäristökokemusten näkökulmasta. Työpajat avasivat näkymiä sosiaaliseen mediaan myönteisesti ja kiinnostuneesti suhtautuvien kaupunkisuunnittelun asiantuntijoiden ja suunnittelijoiden ajatusmaailmaan, ideoihin ja toiveisiin. Työpajojen vetäjät koostivat tilaisuuden tuloksista yhteenvedon, joka on julkaistu hankkeen verkkosivuilla (Faehnle 2017a; 2017b). Tässä artikkelissa olen hyödyntänyt sekä Tapiola-työryhmässä itse keräämäni työpaja-aineistoa että tulosten yhteenvetoraporttia.

Tulokset

Ristiriitoja ja kärjistyneitä asenteita

Tutkimuksen tulosten valossa näyttää siltä, että sosiaalisella medially on tärkeä, mutta ristiriitainen rooli kaupunkisuunnittelun kentällä. Ristiriitaisuus nousi esiin erityisesti suunnittelun parissa toimivien henkilökohtaisista kokemuksista ja asenteista. Näyttää siltä, että sosiaalinen media jakaa kaupunkisuunnittelijoita kahteen leiriin: vastauksista kävi ilmi kärjistyneet asenteet somen puolesta tai sitä vastaan. Toisin kuin esimerkiksi Niitamon ja Sjöblomin (2018) tutkimuksessa, tämän kyselytutkimuksen perusteella suhtautuminen sosiaaliseen mediaan ei näytä riippuvan vastaajan iästä vaan työtehtävistä: vuorovaikutuksen ja viestinnän suunnittelutehtävissä työskentelevillä oli muita useammin hyviä kokemuksia sosiaalisen median käytöstä työtehtävissä ja he suhtautuivat muita vastaajia myönteisemmin sosiaalisen median käyttöön ja sen vaikuttavuuteen.

¹ Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -hankkeen lopputuloksista on valmistumassa kirja (Mäenpää & Faehnle 2019), joka on tämän artikkelin kirjoittamisen hetkellä vielä viimeisteltävänä.

Monet sosiaaliseen mediaan myönteisesti suhtautuvat kokivat organisaati-
onsa asenteet rajoittavina. Some-kriittiset puolestaan perustelivat näkemystään
sosiaalisen median kielteisten ilmiöiden kautta. Osa vastaajista katsoi, että
esteenä on kiinnostuksen ja arvostuksen puute niin sosiaalista mediaa kuin
vuorovaikutusta ja asukkaita kohtaan yleisemminkin. Asenteista kerrottiin
esimerkiksi seuraavasti:

*”Some kanavaa ei tunneta. Sen käyttö nähdään paheksuttavana. ”Ei voida
ruveta siellä seurustelemaan kenenkään kanssa”. ”Ei kaupunkisuunnit-
telu ole mikään tykkäämisjuttu” Eli asenne some kanavia kohtaan hyvin
kielteinen.”*

Hankekehityksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, nainen, 40 v.

*”Negatiivinen tai skeptinen suhtautuminen asukasvuorovaikutukseen
yleisesti, ja varsinkin uusia menetelmiä hyödyntäen. Asiat halutaan tehdä
kuten ennenkin. Asukasvuorovaikutusta ollaan valmiita järjestämään
vain sen verran, mitä laki vaatii.”*

Kaupunkisuunnittelun parissa toimiva suunnittelija kunnasta, mies, 25 v.

Kielteisesti sosiaalisen median käyttöön suhtautuvat perustelivat näkökantaansa
muun muassa järkevän ajankäytön, sosiaalisen median pimeiden puolien,
kuten vihapuheen ja konfliktien kärjistymisen sekä suunnitteluun liittyvien
kysymysten ja ristiriitojen henkilöitymisen kautta. Somen käyttö koettiin
toisinaan ylipäätään hyödyttömäksi, kuten tästä vastauksesta näkyy:

*”Ei suuria odotuksia, kokemuksi mukaan siellä käyvät lähinnä katkeroi-
tuneet ihmiset haukkumassa kaupunkia / poliitikkoja kaikesta mitä ovat
tehneet / jättäneet tekemättä, tietämättä mitään taustoista tai seuraa-
muksista. Hyvin harvoin sieltä saa konkreettista / rakentavaa kritiikkiä.”*

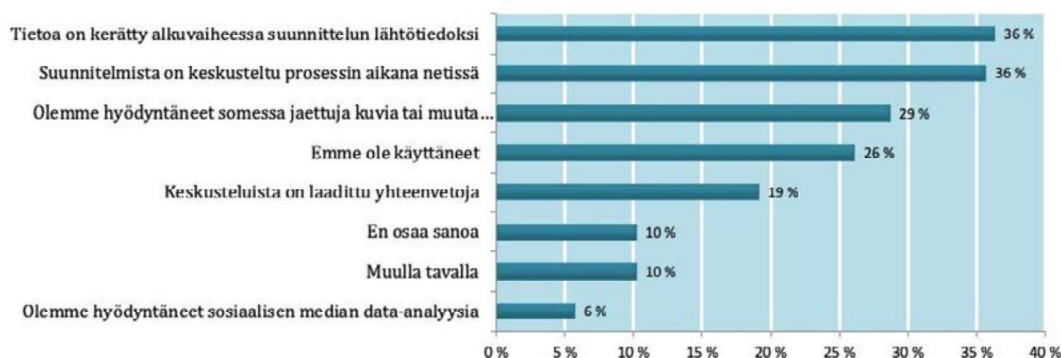
Asemakaavoituksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, mies, 39 v.

Sosiaalinen media suunnittelussa

Tulokset osoittavat, että sosiaalinen media on osa vuorovaikutteisen suunnit-
telun sähköisiä menetelmiä, mutta sen käyttö vaihtelee paljon organisaatiosta
ja jopa henkilöstä riippuen. Vaikka sosiaalinen media on jo suhteellisen vanha
ilmiö (esimerkiksi Facebook rantautui Suomeen vuonna 2007), sen käyttöönotto
näyttää olevan melko varhaisessa vaiheessa organisaatioissa.

Suunnittelussa sosiaalista mediaa käytetään eniten tiedon keruuseen ja
suunnitelmien keskusteluttamiseen (Kaavio 1). Kysymyksen tulkinnassa on
huomioitava se, että vastaajat ymmärsivät sosiaalisen median eri tavoin. Osa

Miten olette käyttäneet sosiaalista mediaa suunnittelussa? (n=157)

Lähde: Sosiaalinen media kaupunkisuunnittelussa –kysely 2016 / Pilvi Nummi

KAAVIO 1 Miten olette käyttäneet sosiaalista mediaa suunnittelussa?

vastaajista katsoi siihen sisältyvän myös karttakyselyt (esim. eHarava ja Maptionnaire), mikä näkyy erityisesti tiedonkeruun yleisyydessä. Tässä tutkimuksessa käytetyn määritelmän mukaisesti verkkokyselyt eivät kuitenkaan edusta sosiaalista mediaa, koska ne eivät yleensä mahdollista käyttäjien välistä vuorovaikutusta. Kyselyissäkin voi kuitenkin olla myös toimintoja, jotka mahdollistavat monen suuntaisen vuorovaikutuksen, esimerkiksi muiden vastaajien vastausten kommentoinnin, jolloin niiden luonne muuttuu ja rajanveto sosiaalisen median ja muun sähköisen osallistumisen välillä hämärtyy.

Sosiaalisen median data-analyysilla tarkoitetaan laskennallisia menetelmiä, joiden avulla käyttäjien sosiaalisessa mediassa tuottamaa sisältöä voidaan käsitellä ja analysoida. Kyselyssä data-analyysia ilmoitti hyödyntäneensä 6 % vastaajista, mutta asiantuntijatyöpajassa ajatus somedatan hyödyntämisestä suunnittelussa näytti innostavan osallistujia. Kiinnostavana suunnittelijat pitivät erityisesti ihmisten toimintaan ja kokemuksiin liittyvää informaatiota, kuten tietoa liikkumisesta ja ympäristökokemuksista (esim. poikkeuksellisesti koetut paikat), mielipiteiden moniäänisyyttä sekä tulevaisuuden toiveita. Merkille pantavaa tuloksissa on myös se, että noin neljännes kysymykseen vastanneista kertoo, että sosiaalista mediaa ei ole käytetty suunnittelussa lainkaan.

Yhteiset toimintatavat puuttuvat

Tässä tutkimuksessa sosiaalisen median vakiintumattomuus näkyi toimintatapojen vaihtelevuutena. Neljänneksellä vastaajista sosiaalinen media oli määritelty tehtävänkuvaan ja hieman vajaa kolmannes kertoi saavansa koulutusta sosiaalisen median käyttöön. Merkittävä osa vastaajista kertoi, ettei organisaatiolla ole nimettyä some-vastaavaa tai yhteisömanageria. Käytännöt näyttivät muutenkin olevan epämääräisiä: Kolmannes vastaajista kertoi, ettei organisaatiossa ole some-ohjeistusta, neljännes ei osannut sanoa, onko. Lisäksi suurimmalta osalta puuttui organisaation (kaupunkisuunnittelun tai kaavoituksen) some-toimintasuunnitelma ja esimiesten mukanaolo somessa oli vaihtelevaa. Eräs vastaaja kuvaili tilannetta omassa organisaatiossaan seuraavasti:

”Omassa työyhteisössäni sosiaalista mediaa ei vielä juurikaan hyödynnetä kaupunkisuunnittelussa tai vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa. Aiheesta on kuitenkin koulutusta tarjolla kiinnostuneille ja lisäksi kaupunkitasoinen sosiaalisen media strategia on tietääkseni jo olemassa. Mielestäni sosiaalista mediaa voisi käyttää erityisesti suunnitelmien sisältöä koskevaan vuorovaikutukseen sekä tiedon jakamiseen.”

Asemakaavoituksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, nainen, 43 v.

Useissa vastauksissa peräänkuulutettiin somen käytön suunnitelmallisuutta sekä organisaation ja esimiesten tukea. Pelisääntöjä kaivattiin erityisesti siihen, miten somessa ollaan ja mitä siellä voi sanoa, ja virallisen palautteen ja epävirallisen keskustelun rajan hallitseminen koettiin vaikeaksi.

Odotuksissa laadukkaampi vuorovaikutus ja suunnittelukulttuurin muutos
Sosiaalisen median käyttöön liittyvät odotukset liittyivät erityisesti vuorovaikutuksen paranemiseen, osallistumisen vahvistumiseen sekä suunnittelukulttuurin muuttumiseen. Kyselyn tulosten perusteella näyttää siltä, että sosiaalisen median odotetaan lisäävän vuorovaikutuksen määrää ja parantavan sen laatua. Keskustelevuus, monipuolisuus, moniäänisyys, jatkuvuus ja avoimuus nousivat vastauksissa esiin. Moniäänisyys liittyi eri kohderyhmien tavoittamiseen, mutta taustalla voi myös nähdä käsityksen moniarvoisemmasta yhteiskunnasta ja kaupunkisuunnittelusta, jossa erilaiset näkökulmat ja mielipiteet nähdään arvokkaina ja niiden halutaan näkyvän suunnittelussa. Viestinnän toivottiin myös kehittyvän yksisuuntaisesta tiedottamisesta kohti monen suuntaista keskustelevaa vuorovaikutusta ja dialogisuutta.

Asukasnäkökulman vahvistuminen ja kuntalaisten suora osallistuminen asioiden valmisteluun liitettiin sosiaalisen median mahdollisuuksiin. Eräät vastaajat pitivät tärkeänä sitä, että suunnittelun tavoitteista käytäisiin julkista

keskustelua jo suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Myönteisesti nähtiin myös se, että somessa käyttäjien tuottama tieto tulisi osaksi suunnittelua. Sosiaalinen media nähtiin myös asukasaktivismia ja asukkaiden itseorganisoitumista mahdollistavana kanavana, kuten esimerkiksi tämä vastaaja ennusti:

”Odotan sosiaalisen median mukanaan tuoman moniäänisyyden lisääntyvän edelleen kaupunkisuunnittelussa. Asukasaktivismi tulee lisääntymään sosiaalisen median foorumeiden fasilitoimana.”

Asemakaavoituksen parissa toimiva esimies, mies, 55 v.

Suunnittelukulttuurin muutoksen mainitsivat vain harvat vastaajat, mutta implisiittisesti asia nousi esiin vuorovaikutuksen ja osallisuuden teemojen kautta. Sosiaalisen median edellyttämä avoimuus ja läpinäkyvyys nähtiin keinoina kaventaa hallinnon ja kuntalaisten välistä kuilua. Uusien toimintatapojen toivottiin tuovan ketteryyttä ja lisäävän yhteissuunnittelua. Suunnittelijan roolin muutosta eräs vastaaja kuvaili seuraavasti:

”Odotan, että suunnittelukulttuuri muuttuu avoimemmaksi ja ketterämmäksi. Some tarjoaa parhaimmillaan erinomaisen vuorovaikutusmahdollisuuden hallinnon ja kansalaisten kesken. Kaupunkisuunnittelu siirtyy pois profession ja asiantuntijajargoniin perustuvasta sulkeutuneisuudesta kohti käytäntöjä, joissa hallinto ja kansalaisten toiminta tukevat parhaimmillaan toinen toisiaan.”

Hankekehityksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, mies, 41 v.

Esteenä osaamisen puute ja resurssit

Sosiaalisen median käyttöä estävinä tekijöinä mainittiin osaamisen sekä resurssien eli välineiden, henkilöstön ja ajan puute. Eräät vastaajat kuvailivat työtilannettaan kertoen, että työkuorma on uuvuttava jo nyt, ja uusien tehtävien sovittaminen kokonaisuuteen ei tunnu mahdolliselta. Työntekijöiden määräaikaiset työsuhteet nähtiin uusien toimintatapojen käyttöönottoa hankaloittavana tekijänä, vaikka halua olisikin. Osaamiseen ja resursseihin liittyviä rajoitteita kuvailtiin muun muassa seuraavasti:

”Koen, että sosiaalinen media tarjoaa paljon mahdollisuuksia kaupunkisuunnitteluun liittyvän vuorovaikutuksen, asukasosallistumisen ja tiedottamisen lisäämiseen ja monipuolistamiseen. Ongelmana on osin kuitenkin ajankäyttö (kuinka varata aikaa somen hyödyntämiseen muun työn ohella) sekä käytön systematisointi ja organisointi.”

Asemakaavoituksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, nainen, 41 v.

”Rajoitteena on osin myös eri some-kanavien käytön osaaminen (mikä some-kanava sopii parhaiten mihinkin tehtävään työkaluksi yms.).”

Asemakaavoituksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, nainen, 42 v.

Lisäksi esteinä mainittiin esimerkiksi vanhat toimintatavat, sosiaalisen median dynamiikkaan liittyvät asiat, kuten vuorovaikutuksen nopea tempo, sekä negatiiviset kokemukset sosiaalisesta mediasta, kuten vihapuhe ja koettu hyödyttömyys. Työhyvinvointiin ja kuormittavuuteen liittyen tärkeimpänä asiana nousivat esiin työn ja vapaa-ajan erottaminen sekä ajallisesti että henkisesti sekä mahdollisen negatiivisen palautteen kuormittavuus, jota eräs vastaaja kuvaili seuraavasti:

”Omakohtaisesti pidän ongelmallisena työroolin ja yksityishenkilön sekoittumista sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi facebookissa en haluaisi esiintyä organisaationi edustajana samalla facebook-tunnuksella kuin yksityishenkilönä.”

Asemakaavoituksen parissa työskentelevä suunnittelija kunnasta, nainen, 46 v.

Hallintolähtöisen ja itseorganisoituvan sähköisen osallistumisen yhdistäminen

Tulosten perusteella sosiaaliseen mediaan myönteisesti suhtautuvat suunnittelijat olisivat halukkaita hyödyntämään somea kaupunkisuunnittelussa monipuolisemmin. Muissa tutkimuksissa esiin tuotu ajatus hallintolähtöisen ja kansalaisten itseorganisoituvan osallistumisen paremmasta integroinnista (Macintosh, Coleman & Schneeberger 2009; Porwol, Ojo & Breslin 2014) saa tukea näistä tuloksista. Liki puolet somen käytön tavoitteita kartoittavan kysymyksen vastaajista valitsi yhdeksi tavoitteeksi kuntalaisten ja hallinnon välisen kuilun kaventumisen, neljännes valitsi asukaslähtöisen (*bottom-up*) kehittämisen ja viidennes vastaajista kansalaisvaikuttamisen tai -aktivismiin tukemisen. Saman suuntaisesta ajattelusta kertoo työpajassa esiin tuotu ehdotus kaupunkilaisten ja hallinnon yhteisestä suunnittelualustasta, jossa suunnitelmaa työstettäisiin yhteisesti: *”Kaupunkilaiset voisivat siinä piirtää suunnitelmia ja muita ehdotuksia samaan näkymään, jolle hallintokin ja kaikkia näitä voitaisiin kommentoida ja työstää avoimesti yhdessä”* (Faehnle 2017b, 8).

Myös ajatus siitä, että sosiaalisen median avulla paikallisen kokemuksellisen informaation keräämistä voitaisiin joukkoistaa, kertoi halusta kytkeä omaehtoista osallistumista hallintolähtöiseen osallistumiseen. Asiantuntijatyöpajassa ehdotettiin, että yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa tehtävät some-kampanjat voisivat olla yksi tapa hyödyntää somea suunnittelussa. Lisäksi

ehdotettiin, että käyttäjien somessa tuottamaa sisältöä voisivat analysoida muut toimijat, jotka hyötyvät tiedosta myös omassa työssään tai toiminnassaan, kuten tutkijat, opiskelijat ja alueen yrittäjät. Asiaa on kuvattu asiantuntijatyöpajan yhteenvedossa seuraavasti:

”Viranhaltijoiden ei ole tarkoituksenmukaista käyttää aikaa työlääseen some-datan käsittelyyn vaan palvelua voidaan ostaa. Suunnittelun tiedon hankinta on yhteistyötä, jossa voi olla mukana esimerkiksi tutkijoita, graduntekijöitä ja yrityksiä. Analytiikkayritys voi tuoda kaavoittajan pöydälle some-data-yhteenvedoja ja esimerkiksi opiskelija tietoa tutkimustuloksistaan.”

Kyselytutkimuksen arviointi

Kyselytutkimuksen rajoitteena on, ettei tuloksia voida yleistää koko suomalaista kaupunkisuunnittelun kenttää koskevaksi. Kysely toteutettiin avoimena verkkokyselynä, joka kohdistettiin tietyille kohderyhmälle, kaupunkisuunnittelun parissa toimiville. Tällaista aineiston keruuta kutsutaan harkinnanvaraiseksi näytteeksi. Näyteaineiston rajoitteena on, että tehtävät johtopäätökset rajoittuvat lähinnä kyselyyn vastanneisiin, eikä tuloksia voida suoraan yleistää laajemmin. Varmuutta tulosten yleistettävyyteen voidaan saada esimerkiksi toistamalla tutkimus. (Vehkalahti 2014)

Kyselyyn vastanneista valtaosa, 96 %, käyttää sosiaalista mediaa joko satunnaisesti tai säännöllisesti. Koska Tilastokeskuksen tietojen mukaan huomattavasti pienempi määrä, hieman yli puolet suomalaisista on viimeisen kolmen kuukauden aikana käyttänyt sosiaalista mediaa (SVT 2018), on mahdollista, että vastaajajoukko on painottunut sosiaalisen median käyttäjiin. Toisaalta perusjoukon eli kaupunkisuunnittelun parissa toimivien somen käytöstä ei ole saatavilla tilastotietoja, joihin tuloksia voisi verrata.

Kyselyn tulosten validiteettiin vaikuttaa sosiaalisen median käsitteen monitulkintaisuus. Vaikka kyselyssä pyrittiin avaamaan sosiaalisen median määritelmää esimerkkien kautta, avovastausten perusteella ilmeni, että osan vastaajista oli vaikea hahmottaa, mitä sosiaalisella medialla tarkoitetaan. Vastausten perusteella näytti siltä, että osa vastaajista katsoi myös perinteisten verkkokyselyiden kuuluvan sosiaaliseen mediaan. Tämä vaikutti tulosten analysoinnissa erityisesti kysymykseen, jolla kartoitettiin sosiaalisen median suunnittelukäyttöä. Kysymyksen yleisimmän vastausvaihtoehdon, ”Tietoa on kerätty suunnittelun alkuvaiheessa lähtötiedoksi”, on katsottu pitävän todennäköisesti sisällään myös esimerkiksi karttakyselyiden hyödyntämistä.

Menetelmänä kysely oli myös jossain määrin vastaajan ajattelua ohjaava. Kokemukseni mukaan esimerkiksi sosiaalisen median käytön tavoitteista suunnittelijoilta kysyttäessä heidän on usein vaikea nimetä mitään tavoitetta oma-aloitteisesti. Kysymys, jossa sosiaalisen median käytön mahdollisia tavoitteita oli listattu valmiiksi valintalistaksi, todennäköisesti ohjasi vastaamista ja vastaajan ajattelua.

Tutkimuksen aineistojen keruun ajankohta on niin ikään huomioitava tulosten arvioinnissa. Sosiaalinen media on tutkimuskohteena jatkuvasti muuttuva, joten siihen liittyvät ilmiöt ovat voineet muuttua aineiston keruun eli kevään 2016 jälkeen. Esimerkiksi Kuntaliiton (2018) kyselytutkimuksen perusteella voidaan nähdä, että sosiaalisen median käyttö on viimeisen kahden vuoden aikana selvästi yleistynyt kunnissa kaikilla toimialoilla, joten oletettavasti myös toimintatavat ovat jossain määrin vakiintuneet ja kehittyneet. Toisaalta ympäristöministeriössä kesällä 2018 toteutettu kyselytutkimus osoittaa, että toimintatavoissa on edelleen suuria eroavaisuuksia organisaatioiden välillä (YM 2018).

Johtopäätökset

Sosiaalisen median rooli kaupunkisuunnittelussa on ristiriitainen. Sosiaalinen media näyttää jo osin vakiintuneen kaupunkisuunnittelun käyttöön (YM 2018; Kuntaliitto 2018), mutta sen käyttöön liittyy useita ongelmia, ja asenteet puolesta ja vastaan ovat jopa kärjistyneitä. Tässä artikkelissa ei väitetä, että sosiaalisen median käyttöä kaupunkisuunnittelussa tulisi lähtökohtaisesti lisätä. Tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että sekä kaupunkisuunnittelun työn että vuorovai- kuttaisen suunnittelun ja sähköisen osallistumisen laadun kannalta on tärkeää korjata sosiaalisen median käyttöön liittyviä ja sen mukanaan tuomia ongelmia. Lisäksi on perusteltua mahdollistaa sosiaalisen median hyödyntäminen niissä suunnittelutilanteissa, joissa se edistää kaupunkisuunnittelun ja osallistumi- sen tavoitteita. Ottaen huomioon suunnitteluprosessin dynamiikan vaihtelun laaja-alaisen osallistumisen ja rajatun ryhmän yhteistoiminnan vuorotteluna (Staffans, Kahila-Tani & Kyttä 2019) sosiaalisen median hyödyt ja haasteet voivat olla eri- laisia prosessin eri vaiheissa. Tuloksissa korostuvat sosiaalisen median tarjo- amat mahdollisuudet osallisjoukon laajentamisessa ja uusien kohderyhmien tavoittamisessa ja julkisessa keskustelussa sekä toisaalta kiinnostus hyödyntää sosiaalisen median aineistoja fyysiseen ympäristöön liittyvien näkemysten, kokemusten ja toiminnan ymmärtämiseen.

Keskeisenä haasteena tässä tutkimuksessa nousi esiin toimintatapojen vakiintumattomuus, joihin kuuluvat puuttuva esimiesten ja organisaation tuki sekä ohjeistuksen puuttuminen. Nämä seikat ovat johtaneet siihen, että

sosiaalisen median käyttö on hyvin vahvasti sekä organisaatiosta että henkilöstä riippuvaista. Sama ilmiö on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa sähköisen osallistumisen suhteen (Nummi, Kahila-Tani & Eräranta 2018; Niitamo & Sjöblom 2018). Muita sosiaalisen median suunnittelukäyttöön liittyviä keskeisiä haasteita ovat suunnittelijan yksityisyyden turvaaminen sekä tarve erottaa vapaa- ja työaika toisistaan, jotka niin ikään on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa (Niitamo & Sjöblom 2018; Hyyryläinen & Tuisku 2016). Niitamo ja Sjöblom (2018) ovat esittäneet tähän ratkaisuksi organisaatiokohtaisia someprofileja, joiden kautta suunnittelijat voisivat osallistua keskusteluihin ”alueen suunnittelijoina”. Esimerkiksi Facebookin toimintaperiaate kuitenkin perustuu henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen, eikä palvelussa ole organisaationa mahdollista toimia yhtä laajasti kuin henkilönä.

Sosiaalinen media vaikuttaa kaupunkisuunnitteluun myös epäsuorasti tarjoten aktiivisille kansalaisille uusia organisoitumisen ja vaikuttamisen välineitä (Mäenpää & Paehle 2017). Kysymys ei siis ole ainoastaan sosiaalisen median välineiden käytöstä kaupunkisuunnitteluorganisaatioissa, vaan myös kyvystä ottaa kansalaisten itseorganisoituvaa osallistumista vastaan hallinnossa. Osa vastaajista ilmoitti yhdeksi sosiaalisen median käytön tavoitteeksi kansalaisten itseorganisoituvan osallistumisen tukemisen ja yksittäiset vastaajat korostivat siihen liittyvää suunnittelukulttuurin muutosta kohti yhteistoiminnallisempaa suunnittelua, jossa hallinto ja kansalaiset toimivat yhteistyössä. Tämä tulevaisuuskuva tarkoittaisi Porwolin ja Ojon (2017) esittämän sähköisen osallistumisen kaksijakoisuuteen liittyvän, hallintolähtöisen ja itseorganisoituvan osallistumisen välisen kuilun ylittämistä ja edellyttäisi muutoksia niin toimintatavoissa ja asenteissa kuin myös teknologisten rajoitteiden ylittämistä.

Sosiaalisen median hyötyjen arviointi

Tämän tutkimuksen perusteella sosiaalisen median hyödyt kaupunkisuunnittelulle ovat rajalliset yhteistoiminnallisen suunnittelun teorian näkökulmasta. Tutkimuksessa tuli selkeästi esiin odotukset vuorovaikutuksen laadun ja määrän kehittymiselle sosiaalisen median myötä. Kuten johdannossakin todettiin, ratkaisevaa vuorovaikutuksen laadulle ei kuitenkaan ole väline, vaan tapa, jolla sitä käytetään. Yhteistoiminnallisen suunnitteluteorian sisältämä *dialoginen vuorovaikutus* on kuitenkin haastavaa toteuttaa sosiaalisessa mediassa, eikä sitä välttämättä saavuteta taitavallakaan fasilitoinnilla.

Yhteistä tiedonrakentamista sosiaalinen media voi edistää, mikäli suunnittelijat ovat aktiivisesti mukana somekeskustelussa. Keskusteluun osallistumiseen liittyen tutkimuksessa nousi kuitenkin esiin monia esteitä aktiiviselle mukanaololle, kuten esimerkiksi suunnittelijoiden haluttomuus olla mukana

verkkokeskustelussa omalla nimellään ja konfliktien kärjistymisen pelko. Myös Niitamo ja Sjöblom (2018) havaitsivat tutkimuksessaan, että suunnittelijat pääasiassa seuraavat verkkokeskustelua eivätkä itse aktiivisesti aloita keskusteluita. Suunnittelijoiden aktiivisesta some-osallistumisesta kuitenkin löytyy muita esimerkkejä, joista yksi on Helsingin yleiskaavaan liittyvä blogisivusto, jonne suunnittelijat tuottivat prosessin aikana sisältöä ja osallistuivat keskusteluun

(Staffans, Kahila-Tani & Kyttä 2019).

Monet tutkimukseen osallistuneet suunnittelijat ovat kiinnostuneita käyttäjien sosiaalisessa mediassa tuottaman sisällön hyödyntämisestä, koska sitä kautta voidaan saada uudenlaista paikallista informaatiota esimerkiksi ympäristön käytöstä ja ihmisten tarpeista. Somedatan hyödyntäminen ei kuitenkaan itsessään tee tiedonrakentamisesta yhteistä, ellei analyysia tehdä jollain tapaa vuorovaikutteisesti tai tuoda tuloksia osaksi muuta toimijoiden kesken käytävää dialogia. Tulosten vuorovaikutteinen käsittely voisi olla yksi tapa, jolla sosiaalinen media edistäisi *jaetun ymmärryksen rakentumista*.

Suunnitteluongelmien yhteistoiminnallinen ratkaiseminen tuli esiin vain muutamissa vastauksissa, vaikka liki puolet kysymykseen vastanneista valitsi yhdeksi somen käytön tavoitteeksi kuntalaisten osallistumisen asioiden valmisteluun. Uudenlaisessa yhteistoiminnalliseen suunnitteluun perustuvassa suunnittelukulttuurissa sosiaalinen media voisi toimia joukkoistamisen forumina paitsi paikallisen informaation keräämisessä myös varsinaisessa suunnittelussa ja ongelmanratkaisussa. Työpajassa esiin noussut idea yhteisestä sähköisestä piirtoalustasta on yksi esimerkki työkalusta, joka tukisi kansalaisten ja hallinnon yhteistyötä verkossa.

Vaikka edellä mainitut yhteistoiminnallisen suunnittelun ideaalit näyttävät jäävän ainakin osin toteutumatta, voi sosiaalinen media kuitenkin edistää osallistumista ja hyödyttää suunnittelua muilla tavoin. Sähköisen osallistumisen laatua tulisikin arvioida myös muilla mittareilla, kuten esimerkiksi osallistumisprosessin tehokkuuden ja tuloksellisuuden, osallistujajoukon laajuuden sekä laadukkaan ja monipuolisen lopputuloksen näkökulmasta

(Kahila-Tani, Kyttä & Geertman 2019).

Tarpeita jatkotutkimukselle

Tutkimus avasi näkökulmia sekä jatkotutkimukselle että lainsäädännön ja toimintatapojen kehittämiseksi. Parhaillaan käynnissä olevassa maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa olisi tärkeää tunnistaa eriluonteiset osallistumisen tavat, hallintolähtöinen ja itseorganisoituva osallistuminen, toisiaan täydentävinä lähestymistapoina. Koska sosiaalisella medialla on jo tietty rooli kaupunkisuunnittelussa, tulisi sitä tarkastella osana sähköisen osallistumi-

sen kokonaisuutta ymmärtäen kuitenkin sen erilainen, itseorganisoitumista mahdollistava luonne verrattuna muihin sähköisiin osallistumisvälineisiin.

Jatkossa olisi hyödyllistä analysoida sosiaalisen median roolia tarkemmin eri suunnittelun tasoilla ja erilaisissa suunnittelutilanteissa, kuten maakunta-, yleis- ja asemakaavoituksessa, hanke- ja kaupunkikehityksessä, sekä alueellisesti eri mittakaavoissa lähtien asuinalueen ja kaupunginosan tasolta laajentuen kaupungin ja jopa kaupunkiseudun tasolle. Kiinnostava tutkimusaihe kaupunkisuunnittelun kontekstissa olisi myös päätöksentekijöiden ja kuntalaisten välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa ja sen vaikutukset päätöksentekoon. Tärkeä näkökulma on niin ikään sosiaalisen median ja sähköisen osallistumisen vaikuttavuuden arviointi suhteessa suunnittelun lopputulokseen. Nämä jatkotutkimustarpeet edellyttävät lisää monipuolisia, todellisiin suunnittelutilanteisiin kytkeytyviä tapaustutkimuksia.

KIRJALLISUUS

- Aiello, L. M., Schifanella, R., Quercia, D., & Aletta, F. (2016). Chatty maps: Constructing sound maps of urban areas from social media data. *Royal Society Open Science* 3:3, 1–19. <https://doi.org/10.1098/rsos.150690>
- Ertiö, Titiana-Petra (2018). Plan on the move: Mobile participation in Urban Planning. State-of-the-Art and Future Potential. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisu, sarja B, osa 449. Humaniora, Turku.
- Cerrone, Damiano, Lehtovuori, Panu & López Baeza, Jesús (2018). Integrative Urbanism: Using Social Media to Map Activity Patterns for Decision-Making Assessment. 10.13140/RG.2.2.24650.36802. Konferenssijulkaisu. IFKAD 2018. Alankomaat, Delft, 4.-6-7-2018.
- Dunkel, Alexander (2015). Visualizing the perceived environment using crowdsourced photo geodata. 29 *Landscape Architecture and Environmental Planning*. Special Issue: Critical Approaches to 30 *Landscape Visualization* 142,173–186. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.02.022>
- Healey, Patsy (1997). Collaborative planning. Shaping places in fragmented societies. McMillan Press, Hampshire, UK. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-25538-2>
- Healey, Patsy (1999). Institutional analysis, communicative planning, and shaping places. *Journal of Planning Education and Research* 19, 111–121. <https://doi.org/10.1177/0739456X9901900201>
- Hyyryläinen, Torsti & Tuisku, Sofia (2016). Sosiaalisesta mediasta ratkaisuja paikalliseen vaikuttamiseen. Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 100. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Innes, Judith E. & Booher, David E. (2018). Planning with Complexity: An Introduction to Collaborative Rationality for Public Policy. Routledge, New York. <https://doi.org/10.4324/9781315147949>
- Kahila-Tani, Maarit (2015). Reshaping the planning process using local experiences: Utilising PPGIS in participatory urban planning. Aalto-yliopiston julkaisusarja, väitöskirja 223/2015. Unigrafia Oy, Helsinki.
- Kahila-Tani, Maarit, Kyttä, Marketta & Geertman, Stan (2019). Does mapping improve public participation? Exploring the pros and cons of using public participation GIS in urban planning practices. *Landscape and Urban Planning* 186, Kesäkuu 2019, s. 45–55. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2019.02.019>
- Khan, G. F. (2015). The Government 2.0 utilization model and implementation scenarios. *Information Development* 31:2, 135–149. <https://doi.org/10.1177/0266666913502061>
- Lapintie, Kimmo (2018). Tarinoita takapihalta 2.0: Vuorovaikutus digitaalisen median aikakaudella. *Yhdyskuntasuunnittelu* 56:2.

- López-Ornelas, E. & Zaragoza, N. M. (2015). Social media participation: A narrative way to help urban planners. Teoksessa G. Meiselwitz (Toim.), *Social Computing and Social Media*, Volume 9182 of the series *Lecture Notes in Computer Science* (pp. 48–54). Switzerland, Basel: Springer 3 International Publishing Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-319-20367-6_6
- Lybeck, Robin (2018). Mobile Participation in Urban Planning; Exploring a Typology of Engagement. *Planning Practice & Research* 33:5, 523–539, <https://doi.org/10.1080/02697459.2018.1534579>
- Macintosh, A., Coleman, S. & Schneeberger, A. (2009) eParticipation: The Research Gaps. Teoksessa: Macintosh A., Tambouris E. (Toim.) *Electronic Participation*. ePart 2009. *Lecture Notes in Computer Science*, vol 5694. Springer, Berlin, Heidelberg https://doi.org/10.1007/978-3-642-03781-8_1
- Mattila, Hanna (2018). Habermasin kunniaa palauttamassa – Mitä kommunikatiivinen suunnitteluteoria voi oppia juuristaan? *Yhdyskuntasuunnittelu* 56:2.
- Mäenpää, Pasi & Faehnle, Maija (2017). Kaupunkiaktivismi: ratkaisuja itseorganisoituvan kaupunkiyhteisön hallintaan. *Kvartti* 2/2017. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. <<https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kaupunkiaktivismi-ratkaisuja-itseorganisoituvan-kaupunkiyhteisön-hallintaan>>
- Mäenpää, Pasi & Faehnle, Maija (2019). Neljäs sektori – kuinka kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. (käsikirjoitus)
- Niitamo, Annaliina & Sjöblom, Jonas (2018). Verkkokeskustelut kommunikatiivista suunnittelua edistämässä: Lisää kaupunkia Helsinkiin -Facebook-ryhmä kaupunkisuunnittelun kumppanina? *Yhdyskuntasuunnittelu* 56:2.
- Nummi, Pilvi (2017a). Social Media Data Analysis in Urban e-Planning. *International Journal of E-Planning Research* 6:4, 18–31. <https://doi.org/10.4018/IJEPR.2017100102>
- Nummi, Pilvi (2017b). Usability of User-generated Social Media Content in Urban Planning. 15th International Conference on Computers in Urban Planning and Urban Management, Heinäkuu 11–14, Adelaide, Australia.
- Nummi, Pilvi, Eräranta, Susa, & Kahila-Tani, Maarit (2018). Enhancing E-Participation in Urban Planning Competitions. Teoksessa: C. Nunes Silva (Toim.), *New Approaches, Methods, and Tools in Urban E-Planning* (s. 60–94). Hershey, PA: IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-5999-3.ch003>
- Porwol, Lukasz, Ojo, Adegbojega & Breslin, John (2014). A Semantic Deliberation Model for e-Participation. The 6th IFIP International Conference on eParticipation (ePart 2014), Dublin, Ireland.
- Porwol, Lukasz & Ojo, Adegbojega (2017). Barriers and Desired Affordances of Social Media Based e-Participation – Politicians’ Perspectives. ICEGOV '17, Maaliskuu 07–09, 2017, New Delhi, AA, India, ACM. <https://doi.org/10.1145/3047273.3047324>
- Sanastokeskus TSK (2017). Tietotekniikan termitalkoot. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry. Viitattu 13.4.2019. Saatavilla: <<http://www.tsk.fi/tsk/termitalkoot/fi/etusivu-263.html>>
- Silva, Carlos Nunes (2010). The e-planning paradigm - Theory, methods and tools: An overview. Teoksessa Carlos Nunes Silva (Toim.), *Handbook of research on e-planning: ICTs for urban development and monitoring* (s. 1–14). Hershey, PA: IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-61520-929-3.ch001>
- Staffans, Aija, Kahila-Tani, Maarit & Kytä, Marketta (2019). Participatory Urban Planning in the Digital Era. Teoksessa *Handbook in Planning Support Science* (arvioitavana).
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkkojulkaisu]. ISSN=2341–8699. 2018. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 24.2.2019]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018_2018-12-04_tie_001_fi.html>
- Sykora, M., Robertson, C., Shankardass, K., Feick, R., Shaughnessy, K., Coates, B., Lawrence, H., 19 & Jackson, T. W. (2015). Stresscapes: Validating linkages between place and stress 20 expression on social media. Julkaisussa Katakis, I., Schnitzler, F., Liebig, T., Gunopulos, D., Morik, 21 K., Andrienko, G., & Mannor, S., (Toim.), *Proceedings of the 2nd International Workshop on 22 Mining Urban Data* (pp. 80–84). Lille, France.
- Syvjäjärvi, Antti & Kaurahalmel, Olli-Pekka. 2010. Sosiaalinen media osana kuntien avoimuutta, demokratiaa ja kehittynyttä tiedon hallintaa. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 4/10.
- Vehkalähti, Kimmo. (2014). Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. *Finn Lectura*. Helsinki.

MUUT AINEISTOT

- Faehnle, Maija** (2017a). Some-data kaupunkisuunnittelun avuksi! Työpajassa koottiin suosituksia kaupungeille. <<https://www.kaupunkiaktivismi.fi/fi/some-data-kaupunkisuunnittelun-avuksi-tyopajassa-koottiin-suosituksia-kaupungeille>>
- Faehnle, Maija** (toim.) (2017b). Some-data kaupunkisuunnittelijan apuna – data-analyysit ja vuorovaikutus – kooste työpajasta 1.2.2017. <https://www.kaupunkiaktivismi.fi/sites/default/files/wp/2017/03/somepaja_010217_kooste.pdf>
- Kuntaliitto** (2018). Kuntien verkkoviestintä ja sosiaalisen median käyttö –kysely 2018. <<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntien%2overkkoviestintä%20ja%20sosiaalisen%20median%20käyttö%20-kyselyn%20tulokset%202018.pdf>>
- Nummi, Pilvi** (2016a). Sosiaalinen media kaupunkisuunnittelussa. Esitys Kaupunkitutkimuksen päivillä 28.-29.4.2016.
- Nummi, Pilvi** (2016b). Kaupunkisuunnittelijat sosiaalisessa mediassa. Esitys Kunnallistieteen päivillä 13.-14.10.2016.
- Ympäristöministeriö (YM)** (2018). Verkkotiedote 20.9.2018: Sähköinen osallistuminen vakiintumassa alueidenkäytössä, eriarvoistuminen huolettaa. Saatavilla: <[http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset/Sahkoinen_osallistuminen_vakiintumassa_a\(48006\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset/Sahkoinen_osallistuminen_vakiintumassa_a(48006))>